

SZEMLE

Scriptores Rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum... edendo operi praefuit Emericus SZENTPÉTERY. Vol. I–II. Budapestini, 1937–1938. Reprint kiadás: Az utószót és bibliográfiát összeállította, valamint a Függelékben közölt írásokat az 1. kiadás anyagához illesztette és gondozta SZOVÁK Kornél és VESZPRÉMY László. Bp., 1999. Nap Kiadó Bt. XIV, 553; 799 l.

A reprintek reneszánszát éljük és végre megjelent a „Szentpétery”, a „*Scriptores*” is reprintben. Ez a kiadvány is jó választás volt a reprintek terén a 90-es évek dereka óta hasznosan működő Nap Kiadó részéről, hiszen ténylegesen hiányt pótol ez a két kötet, és a medievisztika művelői által nagyon sokat forgatott könyvről van szó. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy nem egyszerűen csak reprintet kaptunk kézhez, hanem hasznos kiegészítéseket is: ezek a *Scriptores* 1937–1938-as megjelenése óta eltelt évtizedek eredményeinek tömör összefoglalói és szakirodalmi tájékoztatói. (L. 683–799.) A szerkesztők, Veszprémy László és Szovák Kornél mintaszerűen látták el feladatukat, mindig a lényegyet emelték ki rövid kommentárjaikban. Nyilvánvaló, hogy a tartalmilag jól ismert könyvet itt ütjük fel először és csak ezután keressük meg az éppen szóbanforgó a locust.

Az eredeti *Scriptores* Árpád-kori szövegei a Függelékben Árpád-házi Szent Margit legendájával (*Legenda vetus*, Böle Kornél 1937-es kiadása alapján, Gombos *Catalogus fontium*-ban lévő fejezetbeosztás szerint; egyébként éppen 1999-ben jelent meg magyarul is!), Boldog Ilona legendájával és Frater Iulianus tatár je-

lentéseivel egészült most ki. Ezek beleillettek volna az első kiadásba – akkori kimaradásuk oka nem világos –, jelenlegi közzétételük még forráskutatás nélkül is örvendetes. Hadd jegyezzük meg, hogy tipográfiaiilag ez a leggyengébb része a könyvnek, a tömbösített latin szöveg elvlasztás nélkül éles ellentétben áll a könyv törzsének klasszikus szedésével, az időnkénti elvlasztási hibákat pedig egy gondosabb korrektúraolvasás kiszűrhetette volna (cf. 729., 793., 799. old.), hasonlóan a 790. old. elégelt „faxszimiléjéhez”. Kár egy ilyen súlyú könyvben ezekért az apró ügyetlenségekért. Még egy kifogás engedessék meg: a 727–728. oldalon közölt irodalomjegyzékekben a címek kellő tagolásának hiányában elég nehezen lehet eligazodni. Szerencsére a rövidítések közismertek, ill. könnyen feloldhatók a szakirodalom ismeretében, tehát ez csak a tanulmányai kezdetén álló egyetemi hallgatónak okozhat némi problémát, akit vigasztalhat az a tudat, hogy a könyvészeti adatok sikeres átböngészése után szinte már meg is tanulta a kurrens szakirodalmat. Mindezekkel szemben azonban bőségesen kárpótolja az olvasót az Utószó tartalma; az újraközölt középkori latin szövegek mellett (és után) emiatt vesszük elsősorban kézbe ezt a könyvet.

Az Utószó világos elrendezésben közli a legfontosabb tudnivalókat a kérdéses forrásról. A mű tartalmának, szerzőségének, keletkezési idejének taglalását követik a fennmaradt kéziratokra, szövegkiadásokra vonatkozó könyvészeti adatok, kiegészítve az esetleges faxszimile kiadásokkal, fordításokkal és kommentárokkal. Ezután az általános szakirodalom szerzői betű-

rendben összeállított, válogatott listájában mélyedhetünk el: ennek tanulmányozása arról győzheti meg az olvasót, hogy lényeges megállapításokat tartalmazó cikkeket nem hagytak el a szerkesztők. Az itt közölt szinte naprakész, és biztosan még hosszú ideig bőségesen kiaknázható irodalomjegyzék mindenképpen figyelemreméltó teljesítmény, vélhetően kevés olyan terület akad a magyar medievisztikában, ahol ne venné ennek hasznát tapasztalt kutató és egyetemi hallgató egyaránt. Egyébként az egyes művekhez fűzött magyarázatokkal egy csapásra medievisztikánk sűrűjében találjuk magunkat: a gyakran teljesen ellentétes véleményeket a szerkesztők tárgyilagosan és lényegretörően közlik, adott esetben a sajtójukat sem hallgatják el, de álláspontjukat nem erőltetik rá az olvasóra.

A *Scriptores*ben olvasható, eltérő műfajokba tartozó latin szövegek a magyar középkor történelmének, eszme- és irodalomtörténetének elsődrendű forrásai, amelyek a külföldi kutatók érdeklődésére is számot tarthatnak. Ezért lett volna/lenne valamilyen formában még ma is indokolt, hogy a két fiatal magyar medievista kommentárjait és bibliográfiai összeállításait – történelmi hagyományainkra tekintettel – esetleg németül is lehessen olvasni. Kár lenne elszalasztani a lehetőséget, hogy középkorunk gyér forrásait legalább valamely világnyelven megírt magyarázatokkal lehessen az európai tudományosság elé tárni. Ennek vitathatatlan eredménye lenne, hogy a külföldi olvasó előtt egyetlen kötetben lenne lemérhető a tudományunk fejlődése a 30-as évektől kezdve napjainkig, továbbá megismerhetné a mai kérdéseket, a kutatás mai súlypontjait, irányait és az elért eredményeket. Ugyan a *Monumenta Germaniae Historica* Szentpéteryék által követett szövegkiadási technikája már jó ideje elavult, a létrejött – nem mindig kiváló minőségű – végeredmény újra közzélése remélhetőleg új, korszerű kritikai munkálatokat indít el. Szövegkritikával, kiadástechnikával foglalkozó szemináriumokon kitűnő alapanyagot, példátartat és gyakorlási lehetőséget jelentenek ezek a számunkra „klasszikus” középkori szövegek.

A *Scriptores Rerum Hungaricarum*ban eddig (talán) a latin szövegközlés volt a legfontosabb. A további kutatás ösztönzése és az egyetemi tanítás hatékonysága szempontjából most a Függelékkel és Utószóval okosan kiegészült reprint egységes egésként vált hirtelen nélkülözhetetlen segédeszközzé.

SARBAK GÁBOR

Mezei Zsolt: Pápai könyvtárak a századfordulón. Pápa, 1999. Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei – Jókai Mór Városi Könyvtár, 101 l.

... „Így él: emberben a könyv, s könyvben az ember”, – írja Babits. Valóban, egy város szellemi életét nagyban befolyásolja könyvtárainak száma, színvonala, kisugárzása. Mezei Zsolt dolgozata saját szavaival „könyvtári körképet” kíván adni Pápa városról a dualizmus korában. Előszavában felvázolt céljainak eleget is tesz. Mielőtt rátérne a kiválasztott könyvtárak bemutatására, röviden megismerteti az olvasót a nagy hírű iskolaváros történetével 1867-ig, majd részletesebben a dualizmus kori társadalommal és művelődési viszonyokkal. A város fénykorát a 18. század második és a 19. század első felére teszi, amikor a sok pusztítás után Pápa elnyerte mai barokk arculatát. Utal a híres pápai diákokra (Petőfi, Jókai, Deák), akik itt tanultak a Református Kollégiumban.

A könyv szerzője az említett intézmény könyvtárosa, így szinte magától adódott a téma diplomamunkájához. Pápa nemcsak iskolái, hanem egyházi élete folytán is jelentős, az egyik katolikus főesperesség színhelye. Az egyházi iskolák természetesen nagymértékben alakítják egy város kultúráját. Körképet kapunk a különböző felekezetek tanintézményeiről, a könyv és sajtókiadásról, az egyesületi életéről és pontos adatokat a város demográfiái helyzetéről a tárgyalat korban.

A harmadik fejezetben kerül sor a kiválasztott könyvtárak bemutatására. Pápa az 1880. évi népszámlálás szerint több mint 14 ezer lakosú város és az 1000 lakosra jutó könyvek